

УДК 94(479.24):341.123
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/100-9>

Олексій СУХИЙ,
orcid.org/0000-0002-0631-0910
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри новітньої історії України імені Михайла Грушевського
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) o.sukhyi@gmail.com

Олег МУРАВСЬКИЙ,
orcid.org/0000-0002-2776-5156
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
вчений секретар
Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України,
старший викладач кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) oleg-muravskiy@ukr.net

ОКУПАЦІЯ ВІРМЕНІЄЮ НАГІРНОГО КАРАБАХУ: РЕАКЦІЯ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН (1993 Р.)

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі реакції Ради Безпеки ООН на окупацію Вірменією територій Азербайджанської Республіки – Нагірного Карабаху, а також визначення змісту і значення ухвалених резолюцій, оцінки їх впливу на процес міжнародного врегулювання карабаського конфлікту. **Методологія дослідження** базується на комплексному використанні загальнонаукових і спеціально-історичних методів, що забезпечують всебічний аналіз реакції Ради Безпеки ООН на окупацію Вірменією територій Азербайджанської Республіки. Основа дослідження – принципи історизму, об'єктивності, наукової неупередженості та системності, які дають змогу розглядати події у широкому міжнародно-політичному контексті. Також використано методи аналізу й синтезу (для опрацювання міжнародно-правових документів), контент-аналізу (застосовано для дослідження змісту резолюцій Ради Безпеки ООН, визначення основних вимог міжнародної спільноти та простеження особливостей їх інтерпретації сторонами конфлікту), що забезпечило комплексний аналіз міжнародної реакції на окупацію азербайджанських територій. **Наукова новизна** статті полягає у постановці проблеми, яка не була предметом спеціального аналізу українськими істориками, політологами, юристами (визначено особливості ухвалення та змісту резолюцій Ради Безпеки ООН № 822, 853, 874 і 884, а також розкрито їх значення у формуванні міжнародної позиції щодо необхідності припинення бойових дій, виведення окупаційних сил і відновлення територіальної цілісності Азербайджанської Республіки). **Висновки.** Проведене дослідження засвідчило, що окупація Вірменією територій Азербайджанської Республіки стала одним із найскладніших міжнародних конфліктів на пострадянському просторі, який суттєво вплинув на систему регіональної безпеки Південного Кавказу. Реакція Ради Безпеки ООН на ескалацію карабаського конфлікту знайшла відображення у резолюціях, які підтвердили суверенітет, незалежність і територіальну цілісність Азербайджанської Республіки в межах її міжнародно визнаних кордонів, засудили захоплення територій та містили вимогу щодо негайного, повного і безумовного виведення окупаційних сил із зайнятих районів.

Ключові слова: Нагірний Карабах, Азербайджан, Вірменія, окупація, Рада Безпеки ООН, Організація Об'єднаних Націй, резолюції, міжнародне право, територіальна цілісність, Південний Кавказ.

Oleksii SUKHYI,
orcid.org/0000-0002-0631-0910
Doctor of Historical Sciences, Professor,
Head of the Mykhailo Hrushevskiy Department of Contemporary History of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) o.sukhyi@gmail.com

Oleh MURAVSKIY,
orcid.org/0000-0002-2776-5156
Candidate of Historical Sciences (PhD in History), Senior Research Fellow,
Academic Secretary
Ivan Kryp'yakevych Institute of Ukrainian Studies, National Academy of Sciences of Ukraine
Senior Lecturer at the Department of History, Museology and Cultural Heritage
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) oleg-muravskiy@ukr.net

ARMENIA'S OCCUPATION OF NAGORNO-KARABAKH: THE RESPONSE OF THE UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL (1993)

*The purpose of the study is to provide a comprehensive analysis of the response of the United Nations Security Council to Armenia's occupation of the territories of the Republic of Azerbaijan, namely Nagorno-Karabakh, as well as to determine the content and significance of the adopted resolutions and assess their impact on the process of the international settlement of the Nagorno-Karabakh conflict. **The research methodology** is based on the comprehensive application of general scientific and special historical methods, ensuring a thorough analysis of the UN Security Council's response to Armenia's occupation of the territories of the Republic of Azerbaijan. The study is grounded in the principles of historicism, objectivity, scholarly impartiality, and systematicity, which make it possible to examine these events within a broader international political context. The methods of analysis and synthesis were employed to examine international legal documents, while content analysis was used to investigate the provisions of the UN Security Council resolutions, identify the principal demands of the international community, and trace the peculiarities of their interpretation by the parties to the conflict. This methodological approach enabled a comprehensive assessment of the international response to the occupation of Azerbaijani territories. **The scientific novelty** of the article lies in addressing an issue that has not previously been the subject of a dedicated study by Ukrainian historians, political scientists, or legal scholars. In particular, the article identifies the specific features of the adoption and content of UN Security Council Resolutions Nos. 822, 853, 874, and 884, and reveals their significance in shaping the international position regarding the necessity of ending hostilities, withdrawing occupying forces, and restoring the territorial integrity of the Republic of Azerbaijan. **Conclusions.** The study demonstrates that Armenia's occupation of the territories of the Republic of Azerbaijan became one of the most complex international conflicts in the post-Soviet area, significantly affecting the regional security system of the South Caucasus. The response of the United Nations Security Council to the escalation of the Nagorno-Karabakh conflict was reflected in its resolutions, which reaffirmed the sovereignty, independence, and territorial integrity of the Republic of Azerbaijan within its internationally recognized borders, condemned the occupation of its territories, and demanded the immediate, complete, and unconditional withdrawal of occupying forces from the occupied districts.*

Key words: Nagorno-Karabakh, Azerbaijan, Armenia, occupation, United Nations Security Council, United Nations, resolutions, international law, territorial integrity, South Caucasus.

Постановка проблеми. Карабаський конфлікт став одним із найтриваліших і найскладніших міжнародних конфліктів, що виникли після розпаду Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР). Його розвиток суттєво вплинув на формування безпекової ситуації на Південному Кавказі та став важливим чинником трансформації міжнародних відносин у постбіполярний період. Воєнні дії на території Нагірного Карабаху та прилеглих районів Азербайджанської Республіки привернули увагу міжнародної спільноти й актуалізували питання забезпечення територіальної цілісності держав, дотримання норм міжнародного права та ефективності механізмів колективної безпеки. Особливе місце у процесі міжнародного реагування посіла Рада Безпеки ООН, яка відповідно до свого мандата здійснювала розгляд конфлікту та ухвалила низку резолюцій, спрямованих на припинення бойових дій і політико-дипломатичне врегулювання ситуації.

Ухвалені Радою Безпеки ООН резолюції № 822, 853, 874 і 884 стали основними міжнародними документами, що визначили офіційну позицію Організації Об'єднаних Націй (ООН) щодо розвитку карабаського конфлікту. Вони підтвердили відданість принципам суверенітету, територіальної цілісності держав і непорушності міжнародно визнаних кордонів, а також закликали сторони до припинення бойових дій і мирного врегулювання конфлікту. Незважаючи на значний політичний і

міжнародно-правовий потенціал цих документів, їх практична реалізація тривалий час залишалася обмеженою, що зумовило подальше збереження конфліктного потенціалу в регіоні.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. У сучасній історичній науці проблема міжнародної реакції на карабаський конфлікт залишається малодослідженою. Значна увага науковців приділяється проблемам аналізу причин виникнення конфлікту, його військово-політичного розвитку, дипломатичним зусиллям міжнародних організацій та діяльності посередницьких форматів, однак реакція Ради Безпеки ООН як одного з ключових інститутів міжнародної системи безпеки потребує подальшого комплексного історичного осмислення з урахуванням змісту її рішень, особливостей їх ухвалення та впливу на перебіг міжнародного переговорного процесу. З-поміж наукових робіт, дотичних до предмету дослідження, виокремимо праці К. Бережної, Р. Беспаленкова, О. Слісаренка «Шляхи розв'язання вірмено-азербайджанського конфлікту: правомірність паралелей з російсько-українською війною та вплив на формування концепції повоєнної держави» (Бережна, Беспалов, Слісаренко, 2025: 17–22), О. Куцької, Л. Стрільчука «Нагірно-Карабаський конфлікт як історична складова Кавказького регіону» (Куцька, Стрільчук, 2023: 61–65), Р. Квятковського, Г. Чмихала «Конфлікт в Нагірному Карабасі від витоків до сучасності» (Квятковський, Чмихало, 2026),

О. Буравського, А. Петрука «Проблеми Нагірно-Карабаського конфлікту» (Буравський, Петрук, 2023: 22–26), Ю. Пасічника «Проблема Нагірного Карабаху» (Пасічник, 2013), Ю. Чирви «Нагорно-карабаський конфлікт: геополітичний вимір» (Чирва, 2011), Азиз-оглу Гасанова «Дипломатія под грохот орудий. О процессе принятия резолюций СБ ООН по армяно-азербайджанскому нагорно-карабахскому конфликту» (Гасанов Гасан Азиз-оглу, 2021).

Мета статті – комплексний аналіз реакції Ради Безпеки ООН на окупацію Вірменією територій Азербайджанської Республіки під час карабаського конфлікту, дослідити передумови ухвалення резолюцій № 822, 853, 874 і 884, визначити їх зміст, політико-правове значення та вплив на процес міжнародного врегулювання конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Карабаський конфлікт є одним із найтриваліших і найскладніших міжнародних конфліктів кінця ХХ – початку ХХІ ст., що істотно вплинув на систему міжнародних відносин на Південному Кавказі. Його витоки пов'язані із загостренням міжетнічних суперечностей у період політичної кризи в СРСР. Ескалація конфлікту супроводжувалася широкомасштабними бойовими діями, які призвели до значних людських втрат, масового переміщення населення та тривалої дестабілізації регіону.

Вірмено-азербайджанське збройне протистояння бере початок із 1988 р. – вірмени Нагірного Карабаху спробували переглянути статус Нагірно-Карабахської автономної області (НКАО) у складі Азербайджанської РСР (Бережна, Беспалов, Слісаренко, 2025: 17–19). 20 лютого 1988 р. обласна рада НКАО прийняла рішення звернутись до Верховної Ради Азербайджанської РСР та Верховної Ради Вірменської РСР змінити адміністративне підпорядкування цієї автономної області, де переважаючи більшість населення (бл. 70%) склали вірмени (Бережна, Беспалов, Слісаренко, 2025: 17–19). К. Бережна, Р. Беспаленков, О. Слісаренко констатували, що такий крок не суперечив нормам Конституції СРСР 1977 р. та законодавству, що діяло на той час, але передбачав необхідність взаємної згоди союзних республік (Бережна, Беспалов, Слісаренко, 2025: 18).

Однак, на тлі загострення соціально-економічної ситуації політичне протистояння, спровоковане рішенням позачергової сесії Ради народних депутатів Нагірно-Карабаської автономної області у лютому 1988 р., стрімко трансформувалося у відкритий міжетнічний конфлікт (Що треба знати журналістам про вірмено-азербайджанський конфлікт, 2020). Ескалація конфлікту супро-

воджувалася етнічним насильством, погромами, примусовим витісненням населення та масовими сутичками в районах спільного проживання вірмен і азербайджанців. Союзне керівництво СРСР розцінювало вимоги вірменської сторони як прояв націоналізму та, підтримуючи офіційний Баку, запровадило на території конфлікту режим надзвичайного стану (Що треба знати журналістам про вірмено-азербайджанський конфлікт, 2020).

Після розпаду Радянського Союзу між новоутвореними державами розпочався військовий конфлікт (Що треба знати журналістам про вірмено-азербайджанський конфлікт, 2020). Вірменія за допомоги військ Російської Федерації окупувала Нагірний Карабах і прилеглі до нього сім районів: Агдам, Джебраїл, Фюзулі, Кяльбаджар, Лачин, Зангелан і Губадли. Зважаючи на активні бойові дії, загинуло більше 25 тис. осіб, а близько мільйона азербайджанців стали біженцями і вимушеними переселенцями (Aliyev, 2023). Азербайджан втратив близько 20% території (Що треба знати журналістам про вірмено-азербайджанський конфлікт, 2020).

12 травня 1994 р. між Азербайджаном і Вірменією було підписано угоду про припинення вогню (Соглашение о прекращении огня между Азербайджаном и Арменией (12 мая 1994 г.), 2025). Під контроль НКР перейшли 92,5% території колишньої Нагірно-Карабаської автономної області й так звана «зона безпеки». В цю «зону» входили райони, які адміністративно були не підлеглі автономній області, але прилеглі до неї (Буравський, Петрук, 2023: 23–24).

У складних військово-політичних умовах міжнародна спільнота була змушена шукати ефективні механізми політико-дипломатичного врегулювання конфлікту. Провідну роль у цьому процесі відіграло ООН, насамперед Рада Безпеки, яка відповідно до положень Статуту ООН несла головну відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки. Реагуючи на розвиток воєнно-політичної ситуації, Рада Безпеки ООН упродовж 1993 р. ухвалила низку резолюцій, що визначили основні засади міжнародної позиції щодо карабаського конфлікту. Документи стали важливим джерелом для оцінки міжнародно-політичних підходів до врегулювання конфлікту та відображення офіційної позиції ООН.

Р. Алієвм відзначав, що після скоєння злочину агресії міжнародні організації, у тому числі Рада Безпеки ООН, не приділяли належної уваги забезпеченню миру та безпеки в регіоні, масовому порушенню прав людини, злочину геноциду (Aliyev, 2023). Міжнародна спільнота обмежилася

здебільшого політичними заявами та закликами до припинення бойових дій, не забезпечивши ефективних механізмів реалізації ухвалених рішень. Попри прийняття Радою Безпеки ООН низки резолюцій, спрямованих на деескалацію конфлікту, їх практичне виконання тривалий час залишалося невіршеним, що негативно позначилося на процесі мирного врегулювання (Aliyev, 2023).

Зокрема у Резолюції № 822 від 30 квітня 1993 р., яка була ухвалена Радою Безпеки на 3205-му засіданні, висловлено «серйозну стурбованість погіршенням відносин між Республікою Вірменія та Азербайджанською Республікою», із тривогою відзначено «ескалацію збройних зіткнень і, зокрема, останнє вторгнення місцевих вірменських сил у Кельбаджарський район Азербайджанської Республіки», висловлено «серйозну стурбованість переміщенням великої кількості цивільних осіб і надзвичайною гуманітарною ситуацією в регіоні, зокрема в районі Кельбаджара» (Резолюція 822 прийнята Советом Безопасности на засіданні 3205 (30 апреля 1993 г.), 1993).

Рада Безпеки ООН: вимагала негайного припинення всіх воєнних дій і ворожих актів з метою встановлення тривалого припинення вогню, а також негайного виведення всіх окупаційних сил із Кельбаджарського району та інших нещодавно окупованих територій Азербайджану; закликала зацікавлені сторони негайно відновити переговори щодо врегулювання конфлікту в межах мирного процесу Мінської групи Наради з безпеки і співробітництва в Європі та утримуватися від будь-яких дій, які перешкоджатимуть мирному вирішенню проблеми; закликала забезпечити безперешкодний доступ для міжнародних зусиль з надання гуманітарної допомоги в регіоні, зокрема в усіх районах, порушених конфліктом, щоб полегшити страждання цивільного населення; просила Генерального секретаря в консультації з Діючим головою Наради з безпеки і співробітництва в Європі, а також Головою Мінської групи Наради оцінити ситуацію в регіоні, зокрема в Кельбаджарському районі Азербайджану, і подати Раді додаткову доповідь (Резолюція 822 прийнята Советом Безопасности на засіданні 3205 (30 апреля 1993 г.), 1993).

Аналіз положень Резолюції № 822 свідчить, що Рада Безпеки ООН розглядала загострення ситуації навколо Кельбаджарського району як серйозну загрозу міжнародному миру та безпеці в регіоні. Документ засвідчив офіційну «стурбованість міжнародної спільноти» розширенням зони бойових дій, погіршенням гуманітарної ситуації та зростанням кількості вимушено переміщених осіб.

Водночас Рада Безпеки наголосила на необхідності неухильного дотримання принципів суверенітету, територіальної цілісності та непорушності міжнародно визнаних кордонів держав, закріплених у Статуті ООН і документах Наради з безпеки і співробітництва в Європі.

Оскільки Рада Безпеки ООН вирішила продовжувати активно займатися питанням карабаського конфлікту (Резолюція 822 прийнята Советом Безопасности на засіданні 3205 (30 апреля 1993 г.), 1993), 29 липня 1993 р. побачила світ друга Резолюція № 853 в якій міжнародна організація «знову висловила свою серйозну стурбованість у зв'язку з переміщенням великої кількості цивільних осіб в Азербайджанській Республіці та серйозною гуманітарною ситуацією в регіоні», а також підтвердила суверенітет і територіальну цілісність Азербайджанської Республіки та всіх інших держав у регіоні (Резолюція 853 прийнята Советом Безопасности на его 3259 засіданні (29 июля 1993 г.), 1993).

Рада Безпеки ООН: настійливо закликала зацікавлені сторони утримуватися від будь-яких дій, які перешкоджали мирному врегулюванню конфлікту, і продовжувати переговори в межах Мінської групи НБСЄ, а також шляхом прямих контактів між ними, з метою досягнення остаточного врегулювання; настійливо закликала уряд Республіки Вірменія продовжувати чинити свій вплив для досягнення виконання вірменами Нагірно-Карабаського регіону Азербайджанської Республіки її резолюції 822 (1993) та цієї резолюції, а також прийняття цієї стороною пропозицій Мінської групи НБСЄ; настійливо закликала держави утримуватися від поставок будь-якої зброї та боєприпасів, які можуть призвести до загострення конфлікту або продовження окупації території; знову закликала забезпечити безперешкодний доступ для міжнародних зусиль із надання гуманітарної допомоги в регіоні, зокрема в усіх районах, порушених конфліктом, щоб полегшити зростаючі страждання цивільного населення; просила Генерального секретаря та відповідні міжнародні установи надати термінову гуманітарну допомогу постраждалому цивільному населенню й допомогти переміщеним особам повернутися до своїх домів тощо (Резолюція 853 прийнята Советом Безопасности на его 3259 засіданні (29 июля 1993 г.), 1993).

Проаналізувавши Резолюцію Ради Безпеки ООН № 853 від 29 липня 1993 р. можна констатувати факт посилення міжнародної уваги до карабаського конфлікту та його гуманітарних наслідків. Документ повторно підтвердив суверенітет і

територіальну цілісність Азербайджанської Республіки, чіткіше окреслив відповідальність сторін за виконання рішень Ради Безпеки та продовження мирного переговорного процесу. Особливого значення набув заклик до уряду Вірменії використати свій вплив для забезпечення виконання резолюцій ООН та пропозицій Мінської групи НБСЄ.

У Резолюції № 874 від 14 жовтня 1993 р., ухваленій Радою Безпеки на 3292-му засіданні окрім «стурбованості ситуацією» (Резолюція 874 прийнята Советом Безопасности на его 3292 заседании (14 октября 1993 г.), 1993), висловлено сподівання, що зустрічі на високому рівні, що відбулися в Москві 8 жовтня 1993 р., сприятимуть поліпшенню ситуації й мирному врегулюванню конфлікту (Резолюція 874 прийнята Советом Безопасности на его 3292 заседании (14 октября 1993 г.), 1993). Рада Безпеки ООН: закликала зацікавлені сторони зробити ефективним і постійним режим припинення вогню, встановлений у результаті прямих контактів, здійснених за сприяння уряду Російської Федерації на підтримку Мінської групи НБСЄ; знову заявляла про свою повну підтримку мирного процесу, що здійснювався в межах НБСЄ, і невпинних зусиль Мінської групи НБСЄ; вітала та схвалювала «Скоригований графік термінових кроків щодо виконання резолюцій 822 (1993) і 853 (1993) Ради Безпеки», представлений сторонам 28 вересня 1993 року на засіданні Мінської групи НБСЄ Головою Групи за повної підтримки дев'яти інших членів Групи, і закликає сторони прийняти його; висловлювала переконання в тому, що всі інші не вирішені питання, що виникають у зв'язку з конфліктом і не розглядаються безпосередньо у «Скоригованому графіку», мали бути невідкладно врегульовані шляхом мирних переговорів у контексті Мінського процесу НБСЄ; закликала до негайного здійснення взаємних і термінових кроків, передбачених у «Скоригованому графіку» Мінської групи НБСЄ, включаючи виведення військ із нещодавно окупованих територій та усунення всіх перешкод для комунікацій і транспорту (Резолюція 874 прийнята Советом Безопасности на его 3292 заседании (14 октября 1993 г.), 1993).

На відміну від попередніх резолюцій, документ був зосереджений не тільки на констатації фактів ескалації та гуманітарної кризи, а й на підтримці конкретного плану мирного врегулювання, підготовленого Мінською групою НБСЄ. Важливою особливістю резолюції стало схвалення «Скоригованого графіка термінових кроків», який передбачав послідовне виконання раніше ухвалених рішень Ради Безпеки ООН, зокрема виведення військ із окупованих територій та відновлення

транспортних і комунікаційних зв'язків. Документ також підтвердив провідну роль Мінської групи НБСЄ як основного міжнародного посередника у переговорному процесі та позитивно оцінив дипломатичні зусилля, спрямовані на досягнення режиму припинення вогню.

У Резолюції № 884 від 12 листопада 1993 р., ухвалена Радою Безпеки на 3313-му засіданні (Резолюція 884 прийнята Советом Безопасности на его 3313-м заседании (12 ноября 1993 г.), 1993), висловлено «серйозну стурбованість тим, що продовження конфлікту в нагірно-карабаському регіоні Азербайджанської Республіки та навколо нього, а також напруженість у відносинах між Республікою Вірменія та Азербайджанською Республікою поставлять під загрозу мир і безпеку в регіоні», із тривогою відзначено «ескалацію збройних зіткнень унаслідок порушень режиму припинення вогню та надмірного застосування сили у відповідь на ці порушення, зокрема окупацію Зангеланського району та міста Горадиз в Азербайджанській Республіці», а також підтверджено «суверенітет і територіальну цілісність Азербайджанської Республіки та всіх інших держав у регіоні..., непорушність міжнародних кордонів і неприпустимість застосування сили для набуття території» (Резолюція 884 прийнята Советом Безопасности на его 3313-м заседании (12 ноября 1993 г.), 1993).

У документі також засуджено порушення режиму припинення вогню, встановленого між сторонами, які призвели до відновлення бойових дій, і «особливо засуджено» окупацію Зангеланського району та міста Горадиз, напади на цивільне населення та бомбардування території Азербайджанської Республіки» (Резолюція 884 прийнята Советом Безопасности на его 3313-м заседании (12 ноября 1993 г.), 1993). Резолюція закликала уряд Вірменії використати свій вплив, щоб домогтися виконання вірменами Нагірно-Карабаського району Азербайджанської Республіки резолюцій 822 (1993), 853 (1993) та 874 (1993), і забезпечити, щоб залученим силам не надавалися засоби для подальшого розширення їхньої військової кампанії (Резолюція 884 прийнята Советом Безопасности на его 3313-м заседании (12 ноября 1993 г.), 1993).

Водночас Резолюція вимагала від зацікавлених сторін негайного припинення збройних дій і ворожих актів, одностороннього виведення окупаційних сил із Зангеланського району та міста Горадиз і виведення окупаційних сил з інших нещодавно окупованих районів Азербайджанської Республіки відповідно до «Скоригованого

графіка термінових заходів щодо виконання Резолюцій 822 (1993) та 853 (1993) Ради Безпеки» з поправками, внесеними на зустрічі Мінської групи НБСЄ у Відні від 2 по 8 листопада 1993 року (Резолюція 884 прийнята Советом Безопасности на его 3313-м заседании (12 ноября 1993 г.), 1993).

Як згодом відзначали азербайджанські дипломати «резолюції підтвердили суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність міжнародних кордонів Азербайджанської Республіки, вимагали негайного, повного й беззастережного виведення окупаційних сил з усіх окупованих територій Азербайджанської Республіки та закликали до повернення біженців і внутрішньо переміщених осіб до своїх домівок» (Процесс урегулирования конфликтов (1991–2020), 2020).

Спроби Ради Безпеки ООН вирішити проблему Нагірного Карабаху виявилися безуспішними. У підсумку, у 2020 р. збройний конфлікт переріс у Другу Карабаську війну, під час якої Азербайджан повернув дві третини втрачених територій. В рамках мирної угоди на лінії розмежування стояли т. зв. російські «миротворці». Остання спроба Азербайджану повернути втрачені території відбулася 19 вересня 2023 року – менш ніж за добу влада НКР оголосила, що припиняє вогонь і розформовує свої війська, а згодом – й органи влади (Вже пів року Нагірного Карабаху не існує – тепер це знову Азербайджан, 2024).

Висновки. Карабаський конфлікт став одним із найтриваліших / найскладніших збройних кон-

фліктів на пострадянському просторі, суттєво вплинув на систему міжнародної безпеки на Південному Кавказі та визначив характер регіональних міжнародних відносин на кілька десятиліть. Його трансформація від міжетнічного протистояння в умовах неефективної міжнаціональної політики СРСР до пізнішого повномасштабного збройного міждержавного конфлікту між Азербайджаном і Вірменією засвідчила неспроможність існуючих міжнародних механізмів оперативно запобігти ескалації насильства та забезпечити ефективне врегулювання конфлікту.

Аналіз діяльності ООН свідчить про те, що її міжнародно-правова позиція ґрунтувалася на принципах поваги до суверенітету, територіальної цілісності та непорушності міжнародно визнаних кордонів Азербайджанської Республіки. Ухвалені Радою Безпеки ООН Резолюції № 822, № 853, № 874 та № 884 містили вимоги щодо негайного припинення бойових дій, виведення окупаційних сил із захоплених територій та активізації переговорного процесу. Водночас відсутність дієвих міжнародно-правових механізмів забезпечення виконання цих рішень призвела до тривалого збереження статус-кво, що негативно вплинуло на стабільність усього Південнокавказького регіону. Зрештою, Карабаський конфлікт продемонстрував обмеженість можливостей міжнародних організацій щодо врегулювання затяжних збройних конфліктів за відсутності політичної волі сторін та ефективних механізмів примусу до виконання рішень міжнародних інституцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна К., Беспаленков Р., Слісаренко О. Шляхи розв'язання вірмено-азербайджанського конфлікту: правомірність паралелей з російсько-українською війною та вплив на формування концепції повоєнної держави. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. 2025. Вип. 88. Ч. 1. С. 17–22.
2. Муравський О., Петрук А. Проблеми Нагірно-Карабаського конфлікту. *Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26 травня 2023 р.)*. Київ, 2023. С. 22–26.
3. Вже пів року Нагірного Карабаху не існує – тепер це знову Азербайджан. Як країна намагається інтегрувати давно втрачені землі й знищити згадки про вірмен. URL: <https://babel.ua/texts/105384-vzhe-piv-roku-nagirnogo-karabahu-ne-isnyue-teper-ce-znovu-azerbaydzhan-yak-krajina-namagayetsya-integrivati-davno-vtracheni-zemli-y-znishchiti-zgadki-pro-vmen>
4. Гасанов Гасан Азиз-оглу. Дипломатия под грохот орудий. О процессе принятия резолюций СБ ООН по армяно-азербайджанскому нагорно-карабахскому конфликту. 1992–1993гг. Баку, 2021. 584 с.
5. Квятковский Р., Чмихало Г. Конфлікт в Нагірному Карабасі від витоків до сучасності. URL: https://www.researchgate.net/publication/378487773_KONFLIKT_V_NAGIRNOMU_KARABAHU_VID_VITOKIV_DO_SUCASNOSTI
6. Куцька О., Стрільчук Л. Нагірно-Карабаський конфлікт як історична складова Кавказького регіону. *The scientific heritage*. 2023. No 113. S.61–65.
7. Пасічник Ю. Проблема Нагірного Карабаху. URL: https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/2308/1/Pasichnyk_NZ_stud_Vyp-3_turyzm.pdf
8. Процесс урегулирования конфликтов (1991–2020). URL: <https://yekaterinburg.mfa.gov.az/ru/category/ermenistanin-azerbaycana-qarsi-tecavuzu/munaqisenin-helli-prosesi-1991-2020>
9. Резолюция 822 (1993) Принята Советом Безопасности на заседании 3205 (30 апреля 1993 г.). URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/%d1%80%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bb%d1%8e%d1%86%d0%b8%d>

1%8f-822-1993-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d0%bd%d1%8f%d1%82%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%bc-%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bf%d0%b0%d1%81%d0%bd/

10. Резолюция 853 (1993) Принята Советом Безопасности на его 3259 заседании (29 июля 1993 г.). URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/%d1%80%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bb%d1%8e%d1%86%d0%b8%d1%8f-853-1993-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d0%bd%d1%8f%d1%82%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%bc-%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bf%d0%b0%d1%81%d0%bd/>

11. Резолюция 874 (1993) Принята Советом Безопасности на его 3292 заседании (14 октября 1993 г.). URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/%d1%80%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bb%d1%8e%d1%86%d0%b8%d1%8f-874-1993-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d0%bd%d1%8f%d1%82%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%bc-%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bf%d0%b0%d1%81%d0%bd/>

12. Резолюция 884 (1993) Принята Советом Безопасности на его 3313-м заседании (12 ноября 1993 г.). URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/%d1%80%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bb%d1%8e%d1%86%d0%b8%d1%8f-884-1993-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d0%bd%d1%8f%d1%82%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%bc-%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bf%d0%b0%d1%81%d0%bd/>

13. Соглашение о прекращении огня между Азербайджаном и Арменией (12 мая 1994 г.). URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/2687/>

14. Чирва Ю. Нагорно-карабаский конфликт: геополитический вимір. *Збірник наукових праць [Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди]. Серія: «Історія та географія»*. 2011. Вип. 40. С. 90-94.

15. Що треба знати журналістам про вірмено-азербайджанський конфлікт? URL: <https://imi.org.ua/monitorings/shho-treba-znaty-zhurnalistam-pro-vmirno-azerbajdzhanskyj-konflikt-i35680>

16. Aliyev R. International legal basis for economic sanctions of the republic of Azerbaijan against armenian aggression. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/340/9364/19526-1?inline=1>

REFERENCES

1. Berezhna, K., Bespalenkov, R., Slisarenko, O. (2025). Shliakhy rozviazannia virmeno-azerbaidzhanskoho konfliktu: pravomirnist paralelei z rosiisko-ukrainskoiu viinoiu ta vplyv na formuvannia kontseptsii povoiennoi derzhavy [Ways of resolving the Armenian-Azerbaijani conflict: the legitimacy of parallels with the Russian-Ukrainian war and their influence on the formation of the concept of the post-war state]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Pravo»*. Vyp. 88, Ch. 1. S. 17–22. [in Ukrainian]

2. Buravskiy, O., Petruk, A. (2023). Problemy Nahirno-Karabaskoho konfliktu [Problems of the Nagorno-Karabakh conflict]. *Istoriia, kultura, pamiat u naukovomu vymiri: stan, perspektivy*. Materialy IV mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kyiv, May 26, 2023). Kyiv. S. 22–26. [in Ukrainian]

3. Vzhe piv roku Nahirnogo Karabakhu ne isnuie – teper tse zнову Azerbaidzhan. Yak kraina namahaietsia intehtuvaty davno vtracheni zemli y znyshchyty zghadky pro virmen [Nagorno-Karabakh has not existed for half a year – it is Azerbaijan again. How the country is trying to integrate long-lost lands and erase traces of Armenians] (2024). URL: <https://babel.ua/texts/105384-vzhe-piv-roku-nagirnogo-karabahu-ne-isnuie-teper-ce-znovu-azerbaydzhan-yak-krajina-namagayetsya-integrivati-davno-vtracheni-zemli-y-znishchiti-zgadki-pro-virmen> [in Ukrainian]

4. Hasanov, H. A. (2021). Diplomatiia pod grokhot orudii. O protsesse priniatii rezoliutsii SB OON po armiano-azerbaidzhanskomu nagorno-karabakshskomu konfliktu. 1992–1993 gg. [Diplomacy under the roar of guns. On the process of adopting UN Security Council resolutions on the Armenian-Azerbaijani Nagorno-Karabakh conflict. 1992–1993]. Baku. 584 p. [in Russian]

5. Kviatkovskiy, R., Chmykhlo, H. Konflikt v Nahirnomu Karabasi vid vytokiv do suchasnosti [The Nagorno-Karabakh conflict: from its origins to the present] (2026). URL: https://www.researchgate.net/publication/378487773_KONFLIKT_V_NAGIRNOMU_KARABAHU_VID_VITOKIV_DO_SUCASNOSTI [in Ukrainian]

6. Kutska, O., Strilchuk, L. (2023). Nahirno-Karabaskiy konflikt yak istorychna skladova Kavkazskoho rehionu [The Nagorno-Karabakh conflict as a historical component of the Caucasus region]. *The Scientific Heritage*. No. 113. P. 61–65. [in Ukrainian]

7. Pasichnyk, Yu. (2013). Problema Nahirnogo Karabakhu [The problem of Nagorno-Karabakh]. URL: https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/2308/1/Pasichnyk_NZ_stud_Vyp-3_turyzm.pdf [in Ukrainian]

8. Protsess uregulirovaniia konfliktov (1991–2020) [Conflict settlement process (1991–2020)] (2020). URL: <https://yekaterinburg.mfa.gov.az/ru/category/ermenistanin-azerbaycana-qarsi-tecavuzu-munaqisenin-helli-prosesi-1991-2020> [in Russian]

9. Rezoliutsiia 822 (1993). Priniata Sovetom Bezopasnosti na zasedanii 3205 (30 aprelia 1993 g.) [Resolution 822 (1993). Adopted by the United Nations Security Council at its 3205th meeting (30 April 1993)]. URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/%d1%80%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bb%d1%8e%d1%86%d0%b8%d1%8f-822-1993-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d0%bd%d1%8f%d1%82%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%bc-%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bf%d0%b0%d1%81%d0%bd/> [in Russian]

10. Rezoliutsiia 853 (1993). Priniata Sovetom Bezopasnosti na ego 3259 zasedanii (29 iulija 1993 g.) [Resolution 853 (1993). Adopted by the United Nations Security Council at its 3259th meeting (29 July 1993)]. URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/%d1%80%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bb%d1%8e%d1%86%d0%b8%d1%8f-853-1993-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d0%bd%d1%8f%d1%82%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%bc-%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bf%d0%b0%d1%81%d0%bd/> [in Russian]

11. Rezoliutsiia 874 (1993). Priniata Sovetom Bezopasnosti na ego 3292 zasедanii (14 oktiabria 1993 g.) [Resolution 874 (1993). Adopted by the United Nations Security Council at its 3292nd meeting (14 October 1993)]. URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/%d1%80%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bb%d1%8e%d1%86%d0%b8%d1%8f-874-1993-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d0%bd%d1%8f%d1%82%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%bc-%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bf%d0%b0%d1%81%d0%bd/> [in Russian]
12. Rezoliutsiia 884 (1993). Priniata Sovetom Bezopasnosti na ego 3313-m zasедanii (12 noiabria 1993 g.) [Resolution 884 (1993). Adopted by the United Nations Security Council at its 3313th meeting (12 November 1993)]. URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/%d1%80%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bb%d1%8e%d1%86%d0%b8%d1%8f-884-1993-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d0%bd%d1%8f%d1%82%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%bc-%d0%b1%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bf%d0%b0%d1%81%d0%bd/> [in Russian]
13. Soglashenie o prekrashchenii ognia mezhdru Azerbaidzhanom i Armeniei (12 maia 1994 g.) [Agreement on the cease-fire between Azerbaijan and Armenia (12 May 1994)] (2025). URL: <https://insightkarabakh.com/2025/09/12/2687/> [in Russian]
14. Chyrva, Yu. (2011). Nahirno-karabaskyi konflikt: heopolitychnyi vymir [The Nagorno-Karabakh conflict: the geopolitical dimension]. Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Seriia «Istoriia ta heohrafiia». Vyp. 40. S. 90–94. [in Ukrainian]
15. Shcho treba znaty zhurnalistam pro virmeno-azerbaidzhanskyi konflikt? [What journalists need to know about the Armenian-Azerbaijani conflict] (2020). URL: <https://imi.org.ua/monitorings/shho-treba-znaty-zhurnalistam-pro-virmeno-azerbaidzhanskyj-konflikt-i35680> [in Ukrainian]
16. Aliyev, R. (2023). International legal basis for economic sanctions of the Republic of Azerbaijan against Armenian aggression. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/340/9364/19526-1?inline=1>

Дата першого надходження статті до видання: 15.06.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.07.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.08.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

